

6. SINIF SOSYAL BİLGİLER

SB.6.5.2 – EKONOMİK FAALİYETLER VE MESLEKLER

Ünite 5: Hayatımızdaki Ekonomi · Konu Özeti · Sosyal Bilgiler Dünyası

Öğrenme çıktısı: Ekonomik faaliyetler ile bu faaliyetlere dayalı meslekler arasındaki ilişkiyi açıklar. Bu özet; meslek kavramını, ülkemizdeki tarım, hayvancılık, ormancılık, madencilik, sanayi, ticaret, ulaşım, turizm ve hizmet alanlarına dayalı meslekleri kapsar. Ayrıca geçmişten günümüze mesleklerde yaşanan değişimi, kaybolmaya yüz tutmuş meslekleri ve geleceğin mesleklerini anlatır.

ÖNEMLİ KAVRAMLAR

Meslek · Ekonomik

faaliyet · Tarım · Hayvancılık · Ormancılık · Madencilik · Sanayi · Ticaret · Ulaşım · Turizm · Hizmet sektörü · Geleneksel meslek · Dijitalleşme · Yapay zekâ · İŞKUR

1 MESLEK NEDİR?

Meslek; belli bir **eğitim ile kazanılan, sistemli bilgi ve becerilere** dayalı, insanlara yararlı **mal üretmek, hizmet vermek** ve karşılığında insanların **geçimlerini sağlamak** için yaptıkları, **kuralları belirlenmiş** iştir.

Günlük hayatımızda gittiğimiz **okul, çarşı, market, hastane** gibi yerlerde çeşitli mesleklerden insanlarla karşılaşırız. Öğretmen, market işletmecisi, doktor, güvenlik görevlisi... Hepsi bir meslek sahibidir.

TANIMIN ANAHTARLARI: Bir işin meslek sayılabilmesi için: **1.** belli bir **EĞİTİMLE** kazanılması, **2. SİSTEMLİ BİLGİ VE BECERİYE** dayanması, **3.** insanlara yararlı **MAL YA DA HİZMET** üretmesi, **4.** kişiye **GEÇİM** sağlaması, **5. KURALLARININ BELİRLENMİŞ** olması gerekir.

2 EKONOMİK FAALİYET İLE MESLEK ARASINDAKİ BAĞ

İnsanların **yaşamını sürdürmek, ihtiyaçlarını karşılamak, ülkesine hizmet etmek** gibi amaçlarla yaptıkları mesleklerin bağlı olduğu bir **ekonomik faaliyet** vardır. Yani her meslek, bir ekonomik faaliyet alanının içinde yer alır.

Örneğin **çiftçilik** tarımın, **balıkçılık** hayvancılığın, **orman mühendisliği** ormancılığın, **pilotluk** ulaşımın, **bankacılık** hizmet sektörünün, **madencilik** ise maden çıkarma faaliyetinin içindedir. Bir meslek **birden fazla** ekonomik faaliyetle de ilgili olabilir: **marangozluk** hem ormancılık hem de mobilyacılık ile ilgilidir.

EKONOMİK FAALİYET → MESLEK

TARIM Çiftçi, ziraat mühendisi	ORMANCILIK Orman mühendisi, marangoz	HAYVANCILIK Balıkçı, bal üreticisi	ULAŞIM Pilot, gemi kaptanı	HİZMET Bankacı, doktor
--	--	--	--------------------------------------	----------------------------------

ÖRNEK OLAY · KÜBRA’NIN ÇEVRESİNDEKİ MESLEKLER

Kübra, **Sakarya’nın Kocaali ilçesinde** yaşıyor. Yakın çevresindeki kişiler farklı ekonomik faaliyet ve mesleklerle uğraşıyor:

Dedesi: Tarım ile ilgileniyor, geçimini **fındık tarımından** sağlıyor. → Mesleği **çiftçilik**

Babası: Karadeniz kıyısındaki ilçelerde **teknesiyle balık avlayıp satıyor**. → **Balıkçılık**

Teyzesi: Turizm ile ilgileniyor; ilçeye denize girmek amacıyla gelen turistler için açtığı **butik oteli işletiyor**. → **Turizm**

Neden? Aynı ailenin bireyleri bile farklı ekonomik faaliyetlerde çalışabilir. Kübra’nın ilçesi **Karadeniz kıyısında** olduğu için burada balıkçılık ve turizm yaygındır.

3 ÜLKEMİZDE EKONOMİK FAALİYETLER VE MESLEKLER

Ülkemizde birçok farklı ekonomik faaliyet yapılmaktadır. Bu ekonomik faaliyetler ile bunlara dayalı meslekleri **koruyup geliştirmek** ülkemiz ve geleceğimiz için oldukça önemlidir. Aşağıdaki tabloda ülkemizin başlıca ekonomik faaliyetleri ve bu faaliyetlere dayalı meslekler bir arada verilmiştir.

EKONOMİK FAALİYET	BU FAALİYETE DAYALI MESLEKLER
Tarım	Çiftçilik, bağcılık, tarım işletmeciliği, ziraat mühendisliği
Hayvancılık	Çobanlık, veterinerlik, besicilik, arıcılık, ipek üreticiliği, balıkçılık
Ormancılık	Orman işçiliği, orman bekçiliği, marangozluk, kerestecilik, orman mühendisliği
Madencilik	Maden mühendisliği, teknikerlik, maden işçiliği, iş güvenliği uzmanlığı
Sanayi	Mühendislik, oto boyacılığı, kaporta tamirciliği, iş makinesi operatörlüğü, teknisyenlik, ustabaşılık
Ticaret	Pazarlamacı, emlakçı, galerici, ihracat uzmanı, ithalat uzmanı, kuyumcu, market işletmecisi
Ulaşım	Şoför, taksici, gemi kaptanı, pilot, vatman, makinist
Turizm	Turist rehberliği, turizm işletmeciliği, tercümanlık, resepsiyon görevlisi, animatörlük, aşçılık, seyahat acenteliği
Hizmet	Öğretmen, psikolog, doktor, asker, polis, bankacı, itfaiyeci, avukat

DİKKAT: Bir meslek **BİRDEN FAZLA** ekonomik faaliyetle eşleştirilebilir. Örneğin **MARANGOZ** hem ormancılık hem mobilyacılık ile, **BALIKÇI** hem balıkçılık hem hayvancılık ile ilgilidir.

4 HİZMETE VE SANAYİYE DAYALI MESLEKLER

HİZMETE DAYALI MESLEKLER

Eğitim, sağlık, güvenlik, bankacılık gibi alanların yer aldığı hizmet sektörüne dayalı meslekler arasında **öğretmen, psikolog, doktor, asker, polis, bankacı, itfaiyeci, avukat** yer alır.

Örnek: Psikologlar; bireyin davranışlarını, düşüncelerini, duygularını ve zihinsel süreçlerini inceleyen, değerlendiren ve gerektiğinde çözüm önerilerinde bulunan uzmanlardır.

SANAYİYE DAYALI MESLEKLER

Sanayiye dayalı meslekler arasında **mühendislik, oto boyacılığı, kaporta tamirciliği, iş makinesi operatörlüğü, teknisyenlik, ustabaşılık** yer alır.

Örnek: Makine mühendisleri, sanayi alanında kullanılacak araç ve gereçlerin tasarımını ve üretimini gerçekleştirir.

KİTAPTAKİ EŞLEŞTİRME: Kitapta verilen eşleştirme etkinliğinde **HİZMET** ile ilgili meslekler arasında diş hekimi, asker, avukat ve itfaiyeci; **SANAYİ** ile ilgili meslekler arasında ise makine mühendisi ve fabrika işçisi verilmiştir.

5 TURİZME VE ORMANCILIĞA DAYALI MESLEKLER

Ülkemizde **birçok tarihî varlık ve doğal güzelliğin** yer alması, **yaz mevsiminin uzun sürmesi** ve **kayak merkezlerinin bulunması** turizm faaliyetlerinin yaygın olarak yapılmasını sağlamıştır.

TURİZME DAYALI MESLEKLER

Turist rehberliği, turizm işletmeciliği, tercümanlık, resepsiyon görevlisi, animatörlük, **aşçılık**, seyahat acenteliği.

Örnek: Aşçılar, hijyen kurallarına uygun şekilde lezzetli ve özgün yemekler hazırlayarak hem turistik tesislerin kalitesini artırır hem de kültürel tanıtıma katkıda bulunur.

ORMANCILIĞA DAYALI MESLEKLER

Orman işçiliği, orman bekçiliği, marangozluk, kerestecilik, **orman mühendisliği**.

Örnek: Orman mühendisleri; ağaçlandırma projelerinin geliştirilmesi, orman alanlarının belirlenmesi ve orman dokusunun korunması gibi iş ve işlemleri yapar.

MESLEK VE KÜLTÜR: Aşçılık, yerli ve yabancı turistlere **FARKLI YÖRELERE AİT YEMEKLERİN** sunulmasında önemli rol oynar. Böylece bir meslek, ekonomiye katkı sağlarken **KÜLTÜRÜMÜZÜN TANITILMASINA** da yardımcı olur.

6 TİCARETE VE ULAŞIMA DAYALI MESLEKLER

TİCARETE DAYALI MESLEKLER

- Pazarlamacı
- Emlakçı
- Galerici
- İhracat uzmanı
- İthalat uzmanı
- Kuyumcu
- Market işletmecisi

ULAŞIMA DAYALI MESLEKLER

- Şoför
- Taksici
- Gemi kaptanı
- Pilot
- Vatman
- Makinist

MESLEK TANITIMI · İHRACAT UZMANI: İHRACAT UZMANI; müşteri iletişimini gerçekleştirerek **SİPARİŞ SÜRECİNİ DÜZENLER** ve **İHRACAT SÜREÇLERİNİN KOORDİNASYONUNU** sağlar.

Kitaptaki eşleştirme etkinliğinde **ulaşım** ile ilgili meslekler arasında hostes, vatman ve taksici; **ticaret** ile ilgili meslekler arasında ise pazarlamacı ve kuyumcu verilmiştir.

7 TARIMA, HAYVANCILIĞA VE MADENCİLİĞE DAYALI MESLEKLER

Ülkemizde **verimli ovalar** üzerinde ve bir kısım **engebeli arazilerde** tarım faaliyetleri yaygın olarak yapılmaktadır. Bu nedenle tarıma dayalı birçok meslek gerçekleştirilmektedir. Ayrıca ülkemizde **birçok maden çıkarılıp işlenmektedir**.

TARIM	HAYVANCILIK	MADENCİLİK
- Çiftçilik - Bağcılık - Tarım işletmeciliği - Ziraat mühendisliği	- Çobanlık - Veterinerlik - Besicilik - Arıcılık - İpek üreticiliği - Balıkçılık	- Maden mühendisliği - Teknikerlik - Maden işçiliği - İş güvenliği uzmanlığı

MESLEK	NE İŞ YAPAR?
Ziraat mühendisi	Toprak verimliliğinin artırılması, bitkilerin ve tarım ürünlerinin geliştirilmesi, tarım teknolojilerinin kullanımı gibi alanlarda çiftçilere destek olur .
Besici	Büyükbaş veya küçükbaş hayvanların bakımı, beslenmesi ve yetiştirilmesi ile ilgilenir; bunun sonucunda et ve süt üretimini sağlar.
Maden mühendisi	Madenlerin tespiti, miktarının belirlenmesi ve işlenmesi gibi işlemlerin planlamasını ve yönetimini sağlar.

8 MESLEKLER NEDEN DEĞİŞİR?

Ekonomik faaliyetler ve meslekler zamanla değişir. **Teknolojik gelişmeler, üretim süreçlerindeki değişiklikler, moda anlayışı, ihtiyaç ve isteklerdeki değişimler**; kültürün önemli bir ögesi olan ve toplumun sosyal hayatının şekillenmesinde etkili olan **geleneksel mesleklerin** kaybolmasına ya da **kaybolmaya yüz tutmasına** neden olmuştur.

- Teknolojik gelişmeler
- Üretim süreçlerindeki değişiklikler
- Moda anlayışının değişmesi
- İhtiyaç ve isteklerin değişmesi
- Kırsal alanlardan kentlere **göçün artması**
- Dijitalleşme ve yapay zekânın yaygınlaşması

UNUTMA: Geleneksel meslekler yalnızca bir iş değildir; onlar aynı zamanda **KÜLTÜRÜN ÖNEMLİ BİR ÖGESİDİR** ve toplumun sosyal hayatının şekillenmesinde etkilidir. Bu yüzden kaybolmaları büyük bir kayıptır.

9 KAYBOLMAYA YÜZ TUTMUŞ MESLEKLER

Sosyal bilgiler ödevi için dedesiyle röportaj yapan Mustafa Kağan, dedesinin çocukluğundaki meslekleri öğrenir. **1950’de Konya’nın Beyşehir ilçesine bağlı Üçpınar Mahallesi’nde** doğan ve yıllarca **çiftçilik** yapan Mustafa Dede, o dönemin mesleklerini şöyle anlatır:

GEÇMİŞTEKİ MESLEK	NE İŞ YAPARDI?
Bakkallık	Mahalledeki küçük dükkânda kuru üzüm, akide şekeri, lokum gibi az sayıda ürün satılırdı. Alışveriş genellikle nakit para ile değil, deftere yazılarak yapılır, borç sonra toplu olarak ödenirdi.
At arabacılığı	At arabaları pek çok iş için kullanıldığından yıpranırdı. At arabacıları, at arabasındaki tüm ağaç ve demir aksamın tamirini yapardı.
Semercilik	At, eşek, katır gibi binek hayvanları için ahşap ve keçeden semer yapılırdı. Çarşıda üç semerci dükkânı bulunurdu.
Nalbantlık	Atlar tarım alanında da kullanılırdı. Ekin işleme zamanı yaklaşıncı atların tırnakları acımasın diye kesilir, yontulur ve tırnaklarına nal çakılırdı .
Kunduracılık	Çarşıdaki küçük kundura atölyelerinde deriden ayakkabı, çarık ve postal dikilirdi; bunların hepsi elle dikilirdi. Eskiyen kunduralar atılmaz, tamir edilip tekrar giyilirdi .
Yorgancılık	Yorganlar evlilik, doğum, sünnet gibi özel günlerde diktirilirdi. Yorgancılar diktikleri yorganların üzerine çeşitli işlemeler yapardı. Bu meslek günümüzde de devam ediyor ama eskisi kadar yaygın değil .

ÖRNEK OLAY · NALBANTLIKTAN TRAKTÖR TAMİRCİLİĞİNE

Mustafa Dede: “Günümüzde bu mesleği yapan pek kalmadı çünkü **atların yerini traktörler aldı.**”

Mustafa Kağan: “Nalbantların yerini de **traktör tamircileri almış sanırım dede.**”

Neden? Bir meslek kaybolurken çoğu zaman onun **yerini alan yeni bir meslek** ortaya çıkar. Değişim, mesleklerin tamamen bitmesi değil **dönüşmesi** demektir.

10 DEĞİŞİMLE ORTAYA ÇIKAN YENİ MESLEKLER

Mustafa Dede'nin anlattığına göre **insanların ihtiyaçlarının değişmesi** ve **teknolojik gelişmelerin** etkisiyle farklı alanlar ortaya çıkmıştır. Ayrıca son yıllarda çeşitli nedenlerden dolayı **kırsal alanlardan kentlere göç artmıştır**. Bu durum mesleklerin değişmesine ve **yeni mesleklerin ortaya çıkmasına** neden olmuştur.

YAŞANAN DEĞİŞİM	ORTAYA ÇIKAN MESLEKLER
Bakkalların yerini marketler aldı.	Kasiyerlik
Ulaşımın sağlanması için otobüsler ve minibüsler kullanılmaya başlandı.	Otobüs ve dolmuş şoförlüğü
Çeşitli fabrikalar açıldı.	Mühendislik, fabrika işçiliği
Fabrikaların ürettiği ürünler satılmaya başlandı.	İhracatçılık, ihracat uzmanlığı
Kentlerde apartmanlar ve siteler yapıldı.	Emlakçılık, apartman görevliliği
Tarım ve hayvancılıkta modern yöntemler kullanılmaya başlandı.	Tarım işletmeciliği, besicilik
Hizmet sektörü gelişti.	Doktor, hemşire, avukat, asker, mimar sayısı arttı

KISACA: Bir mesleğin ortaya çıkması ya da kaybolması tesadüf değildir. **İHTİYAÇLAR, TEKNOLOJİ VE GÖÇ** mesleklerin yönünü belirler.

11

MESLEKLERİMİZİ KORUYUP GELİŞTİRMEK

Ülkemizde geçmişten günümüze ekonomik faaliyetlerin ve mesleklerin **korunarak geliştirilmesine** önem verilmiştir.

HABER · UNUTULMAYA YÜZ TUTMUŞ MESLEKLER İŞKUR'LA HAYAT BULUYOR

Kaybolmaya yüz tutmuş meslekler, **Manisa İŞKUR** ile **İlçe Halk Eğitim Merkezinin** iş birliği ile korunuyor ve geliştiriliyor. Proje kapsamında halk eğitim merkezinde **bakırcılık, iğne oyası, çeyiz ürünleri, yöresel kadın giysileri ve kilimcilik** alanında eğitim veriliyor.

İŞKUR Genel Müdürü: Atalarımızdan kalan mesleklerin yaşatılmasına yönelik çalışmalar devam ediyor; milletimizin hiçbir değeri ve gayreti unutulmamalı.

Kursiyerler: Hem ev ekonomisine katkıda bulunuyoruz hem de el sanatları konusunda kendimizi geliştiriyoruz.

Sonuç: Geleneksel meslekleri yaşatmak, hem **aile ekonomisine** hem de **kültürümüzün korunmasına** katkı sağlar.

Ülkemizin kuruluş sürecinde farklı ekonomik faaliyetlerden **çiftçi, tüccar, sanayici, işçi** gibi meslek grupları ülkemizin **kalkınmasında rol almıştır**. Cumhuriyetin ilk yıllarında birçok ekonomik faaliyete yönelik insan yetiştirmek için **İstanbul Üniversitesi, Ankara Hukuk Fakültesi, Yüksek Ziraat Enstitüsü** gibi üniversite, fakülte ve enstitüler kurulmuştur. Günümüzde de birçok üniversitenin yanı sıra **Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü** bünyesinde meslek eğitiminin verildiği çeşitli okullar açılmıştır.

- Ülkenin **ekonomik olarak büyümesini** doğrudan etkiler.
- **Sosyal, kültürel ve çevresel sürdürülebilirliği** destekler.
- **İşsizliğin azalmasına** katkıda bulunur.
- **İş gücü kalitesinin artmasına** katkıda bulunur.
- Ülkenin **dışa bağımlılığını azaltır**.
- **Yerli üretimin teşvik edilmesine** imkân sağlar.

12

GELECEĞİN MESLEKLERİ

Teknolojinin hızlı ilerleyişi, **yeni iş fırsatlarını** da beraberinde getiriyor. **Geleneksel iş kollarının** yerini **teknoloji odaklı mesleklerin** alması bekleniyor. **Yapay zekâ ve otomasyonun** gücü, iş dünyasını baştan aşağı yeniden şekillendiriyor.

Yapay zekâ; **verimliliğin artması**, çalışanların **yeni meslekler hakkında bilgi edinmesi** ve **kendilerini geliştirmesi** için büyük bir fırsat sunuyor. Yakın gelecekte daha birçok farklı meslek türünün ortaya çıkacağı tahmin ediliyor.

BİLGİ KUTUSUNDAKİ YENİ MESLEKLER

- Yapay zekâ mühendisliği
- Dijital içerik üreticiliği
- Blockchain (bılokçeyn) uzmanlığı

KİTAPTA GEÇEN DİĞER ÖRNEKLER

- Yapay zekâ eğitmenliği
- Drone (diron) pilotluğu
- İklim mühendisliği

MUSTAFA DEDE'NİN ÖNGÖRÜSÜ: Yapay zekâ; **EĞİTİM, ULAŞIM, TIP, EKONOMİ** gibi alanlarda kullanılıyor. Birçok alanda gerçekleşen **DİJİTALLEŞME**, mevcut mesleklerin **DİJİTAL BECERİLERLE DONATILMASINI** gerektirecektir. Anlaşılan birçok meslekte **DEĞİŞİM YAŞANACAK**.

13

HIZLI TEKRAR

- **Meslek:** Eğitimle kazanılan, mal üretip hizmet vererek geçim sağlayan, kuralları belirlenmiş iş.
- **Ekonomik faaliyet:** Her mesleğin bağlı olduğu alan.
- **Tarım:** Çiftçilik, bağcılık, ziraat mühendisliği.
- **Hayvancılık:** Çobanlık, besicilik, arıcılık, veterinerlik.
- **Ormancılık / Madencilik:** Kerestecilik, marangozluk / maden işçiliği, teknikerlik.
- **Sanayi:** Mühendislik, teknisyenlik, ustabaşılık.
- **Ticaret / Ulaşım:** Kuyumcu, emlakçı / pilot, vatman, makinist.
- **Turizm / Hizmet:** Aşçı, turist rehberi / doktor, öğretmen, polis.
- **Kaybolan meslekler:** Nalbantlık, semercilik, kunduracılık, at arabacılığı.
- **Geleceğin meslekleri:** Yapay zekâ mühendisliği, dijital içerik üreticiliği.